

ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ ПРИБУТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

І. М. Єніфанова, к.е.н., доцент

А. С. Союменко

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Економічний розвиток на базі зростання обсягів отриманого прибутку підприємствами України у теперішній час, якому характерне надто складне становище економіки країни, є надзвичайно важливим завданням, вирішення якого потребує мобілізацію всіх ресурсів і резервів підприємства на основі економічної підтримки на державному рівні.

Значна кількість підприємств за результатами діяльності за звітний період фіксують або негативний, або нульовий фінансовий результат, тобто, вони не отримують прибутку – ними не досягається одна з основних цілей здійснення підприємницької діяльності. В недалекій перспективі це неодмінно призведе до банкрутства, а згодом і до ліквідації суб'єкта господарювання взагалі. Враховуючи те, що саме прибуток є формою доходу та стимулом підприємства для розвитку та розширення своєї діяльності, основні зусилля підприємства у рамках фінансово-господарської діяльності повинні бути спрямовані на отримання і подальше збільшення прибутку.

Сільське господарство належить до провідних галузей агропромислового комплексу України, ефективність його функціонування визначає національну економічну та продовольчу безпеку країни. Від його розвитку, враховуючи стрімке падіння промислового виробництва, значною мірою залежить відновлення та зростання матеріально-ресурсного потенціалу, підвищення рівня виробництва та конкурентоспроможності української продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, вирішення широкого спектра соціально-економічних проблем країни.

Але, беручи до уваги несприятливі ринкові перетворення, а саме, інфляцію, знецінення національної валюти, надзвичайно велику заборгованість країни, скорочення ВВП і т.п., існує стійка необхідність забезпечення самими сільськогосподарськими підприємствами здатністю адаптуватися до нестабільного ринкового середовища. Тому однією з найважливіших проблем ринкових перетворень аграрного сектору є забезпечення його ефективного розвитку на основі отримання позитивного фінансового результату.

Більшість сільськогосподарських підприємств обмежені можливості залучення позикових ресурсів. Недостатня і державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників, яка в даний час, по суті, не впливає на результати виробництва, незважаючи на наявність великої кількості державних програм [1].

Однією з актуальних проблем є вивчення чинників, які прямо пропорційно впливають на величину прибутку. Будь-яке підприємство всі свої сили спрямовує на отримання позитивного кінцевого результату. Прибуток – це різниця між ціною реалізації та собівартості продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції [2].

Фінансові результати аграрних підприємств необхідно розглядати як універсальну економічну категорію, яка віддзеркалює результативність діяльності підприємства шляхом зіставлення доходів, отриманих від певного виду сільськогосподарської продукції або біологічних активів, певної галузі, виду діяльності чи в цілому по підприємству із сумою понесених на їх одержання витрат.

Також прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів аграрного підприємства, які забезпечують його розвиток. Чим вищий рівень прибутку, тим менша потреба в залученні коштів із зовнішніх джерел і тим вищий рівень самофінансування розвитку підприємства, забезпечення реалізації стратегічних цілей, підвищення конкурентної позиції підприємства на ринку. Формування прибутку в сільськогосподарських підприємствах має свої особливості у зв'язку зі специфікою виробничо-господарської діяльності підприємницьких структур аграрної галузі, серед яких домінуючими є такі:

– вплив природно-кліматичних факторів на процес формування прибутку (характерна сезонність виробництва);

– багатогалузевий характер діяльності сільськогосподарських підприємств: виробництво різноманітної продукції рослинництва і тваринництва, переробка власної та давальницької сировини;

– залучення в господарському процесі незамінних природно-біологічних факторів виробництва та біологічних активів, що зумовлює особливості їх оцінки, відображення в системі рахунків, а також специфіку обліку процесу виробництва (біологічних перетворень) і обчислення собівартості отриманої продукції;

– статус сільгосптоваровиробника дає змогу використовувати спрощену систему оподаткування зі сплатою єдиного податку та спеціальний режим оподаткування з ПДВ.

Прибуток сільськогосподарських підприємств формується під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Зовнішні фактори впливу на прибуток сільськогосподарського підприємства не залежать від діяльності підприємства: природні умови, державне регулювання цін, тарифів, податкових ставок, ціни на виробничі ресурси, конкуренція, інфляція. Фактори внутрішнього впливу безпосередньо залежать від діяльності підприємства: обсяги виробництва та реалізації продукції, структура продукції, собівартість продукції, якість продукції, ціни та інше [3].

Рівень розвитку сільськогосподарського підприємства та величина його прибутку залежить, насамперед, від якості продукції. Сільськогосподарське виробництво є специфічним, і насамперед, з точки зору наявності такого незамінного базового фактору як землі сільськогосподарського призначення. Якість ґрунту суттєво впливає на показники якості продукції галузі рослинництва, а в подальшому через якісний стан корму і на продукцію галузі тваринництва. Тому, для кожного сільськогосподарського підприємства принципово важливо постійно підвищувати та удосконалювати рівень якості своєї продукції. В умовах розвитку міжнародної торгівлі і споріднених їй видів діяльності, успіх та прибутковість виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств на зовнішньому і внутрішньому ринках повністю залежить від того, наскільки їх продукція або послуги відповідають стандартам якості.

Пріоритетним напрямом забезпечення ефективного економічного розвитку аграрних підприємств є прийняття управлінських рішень щодо формування доходів, витрат і фінансових результатів від основної діяльності, що пов'язано з виробництвом і реалізацією сільськогосподарської продукції, біологічних активів і додаткових біологічних активів. В умовах ринкової економіки для досягнення стійкої конкурентоспроможності та забезпечення оптимального економічного ефекту потрібно запроваджувати ефективну систему управління фінансовими результатами підприємства.

Для того, щоб досягти найвищого результату, потрібно впровадити чітку ефективну стратегію розвитку підприємства. У світовій практиці виокремлюють три основних види стратегій розвитку підприємства, кожний з яких повністю обґрунтований специфікою виробництва:

– стратегія зростання (розвитку) відображає намір підприємства збільшувати обсяги продажу, прибутку, капіталовкладень, закріпити та утримувати позиції лідера, мати свої унікальні конкурентні переваги;

– стратегія стабілізації (сталості) характеризує прагнення підприємства зберегти досягнуті обсяги виробництва в умовах суттєвої нестабільності обсягів продажу і прибутку, досягти ринкової рівноваги, збільшити ринкову частку, максимізувати прибуток;

– стратегія виживання – оборонна стратегія в умовах глибокої кризи діяльності підприємства. Основна ціль даної стратегії – уникнення ймовірності банкрутства, забезпечення безбитковості виробництва.

Для сільськогосподарських підприємств України бажано застосовувати стратегію зростання, хоча більшість із них застосовують стратегію виживання, яку вони не можуть використовувати на протязі тривалого періоду, її застосовують, як правило, у період кризи. Стратегія виживання передбачає скорочення виробництва нерентабельної продукції, орієнтацію на збереження прибутку [4]. Серед типів економічного зростання, виділяють такі виробничі фактори, як екстенсивні (впливають на прибуток через кількісні зміни – обсяг матеріальних та фінансових ресурсів, кількість працівників) та інтенсивні – підвищення продуктивності праці, зниження матеріаломісткості продукції, підвищення оборотності активів тощо, що впливають на величину прибутку через якісні зрушення [5]. Інтенсифікація є основою підвищення ефективності виробництва – важливою складовою економічної стратегії кожного

підприємства. Тільки через інтенсифікацію можна високими темпами підвищувати рівень продуктивності праці, рентабельності підприємства та зменшувати затрати виробництва. Матеріальною основою інтенсифікації є капітальні вкладення й інші ресурси, застосування яких передбачає зміну способів виробництва, вдосконалення техніки і технології, впровадження нових систем у галузях рослинництва та тваринництва. Вкладання засобів і вдосконалення матеріально-технічної бази підприємств доцільно розглядати в органічній єдності з результатами виробництва, прагнути ефективного їх використання.

Серед основного фактору зростання прибутку сільськогосподарського підприємства є зменшення собівартості продукції. Зниження собівартості продукції сільськогосподарського виробництва можливе за рахунок [6]:

- підвищення технологічного рівня виробництва (удосконалення техніки, технології, механізації, автоматизація виробничих процесів, використання нових, більш продуктивних сортів сільськогосподарських культур і порід тварин);
- удосконалення організації виробництва та праці (розвиток спеціалізації виробництва, удосконалення організації праці);
- зміна структури та обсягу продукції (відносно зменшення умовно-постійних витрат, зміна структури виробництва продукції);
- покращення використання природних ресурсів, застосування більш доступних якісних матеріалів, використання безвідходних технологій виробництва.

Підкреслюючи пріоритетне значення пильної уваги з боку держави до проблем сільськогосподарських підприємств, можна зазначити основні шляхи збільшення отриманого ними прибутку:

- нарощення обсягів виробництва і реалізації продукції на базі інтенсифікації сільського господарства.
- здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці працівників шляхом впровадження міцного мотиваційного механізму – застосовування системи участі працівників у прибутках підприємства.
- зменшення витрат на виробництво продукції, застосування сучасних методів управління витратами.
- обґрунтоване здійснення цінової політики, оскільки на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни.
- грамотна побудова договірних відносин із постачальниками, покупцями.
- покращення системи маркетингу на підприємстві, угруповання продукції за ознакою рентабельності.
- постійне проведення аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

Отже, запропоновані вище заходи спрямовані на підвищення прибутку вітчизняних сільськогосподарських підприємств в складних ринкових умовах господарювання.

Література:

1. Potential for Agricultural Finance in Ukraine // The European Fund for Southeast Europe.–[Електронний ресурс].–Режим доступу: www.efse.lu/media/pdfs/studies/other_sector_studies/potential-of-agriculturalfinance-in-ukraine_efse-df_2014_rus.pdf].
2. Боднарчук А.В. Оцінка власного капіталу агроформувань / А.В. Боднарчук // Економіка АПК. – 2014. – №8. – С. 56–6
3. Романова Т.В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах / Т.В. Романова, Є.О. Даровський // Ефективна економіка. – 2015. – №4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976>
4. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки (на період до 2020 року) (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uaan.gov.ua/sites/default/files/strateg_do_2020r.pdf.]
5. Петруня Н.В. Фінансові результати як джерело формування активів сільськогосподарських підприємств / Н.В. Петруня // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». Суми: СНАУ, 2014. – №1. – С. 56–59.
6. Биба В.В. Чинники, що впливають на прибуток сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах / В.В. Биба, М.В. Ковалець // Ефективна економіка. – 2016. – №5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4960>